5

Les Televisions privades des de la perspectiva de la comunicació a Catalunya

DEBATS DE L'AULA PROVENÇA

Les Televisions privades des de la perspectiva de la comunicació a Catalunya

Barcelona, 1990

INDEX

Pag.

Les televisions privades des de la perspectiva de la comunicació a Catalunya: model de la televisió privada espanyola a Catalunya, lògica cultural d'aquestes televisions, repercussió en l'audiència a Catalunya *(Josep M. Forn)* 5

Televisions privades: nova fase d'ocupació del territori *(Josep Gifreu)* 13

Resum del col.loqui *(Modest Reixach)* 19

LES TELEVISIONS PRIVADES DES DE LA PERSPECTIVA DE LA COMUNICACIO A CATALUNYA

Una de les tres cadenes en gestió indirecta del Servei Públic de Televisió, vulgarment dites televisions privades, adjudicades pel Govern Central el dia 25 d'agost de l'any passat, ja està funcionant i les altres dues estan obligades a emetre abans del dia tres d'abril d'enguany.

La primera valoració des de la perspectiva de Catalunya és negativa, perquè d'acord amb les informacions subministrades fins ara, cap de les tres no reflectirà la identitat cultural catalana. Cap de les tres no es farà en llengua catalana, excepte alguns petits espais antropològics i alguns informatius de caràcter local o "regional". Perquè les tres es faran gairebé íntegrament als estudis de Madrid. Antena 3 ha estat l'única que ha anunciat DEU MINUTS DIARIS de desconnexió entre Madrid i Barcelona. I perquè en els noms que es van coneixent del seus directius, presentadors, realitzadors, encarregats d'àrees, "showmens", etc., no hi ha gairebé ningú representatiu del pensament o simplement de la societat catalana, si se n'exceptua l'àrea d'informatius d'Antena 3 que queda a les mans del Grup Godó.

Tot això abona la tesi de Josep Gifreu (Diari AVUI, 17 de maig de 1989) que el govern socialista, fent un gir de cent vuitanta graus en la seva coneguda estratègia de defensa a ultrança de la televisió pública, va decidir l'any passat convocar el concurs d'adjudicació del Servei Públic de Televisió en gestió indirecta, amb l'objectiu de recompondre el model territorial de televisió a l'Estat espanyol.

¿Per què aquest canvi d'estratègia...? Des de la dècada dels anys 50, quan comencen les emissions regulars de televisió, fins al 1984, quan apareixen Euskal Televista i TV3, el monopoli de TVE és absolut. De televisió, com d'Espanya, no n'hi ha més que una, que es va fent gran amb els diners de tots els espanyols i que no és mai lliure, ni amb la dictadura ni amb la democràcia. L'única concessió en tot aquest llarg període són les emissions en català a partir de 1964, primer a Miramar i després a Sant Cugat. Des de "Mare Nostrum" i "Giravolt" fins ara, un grup de professionals, alguns d'ells molt qualificats, han fet obres de teatre, "magazines", novel.les, sèries, informatius, etc., amb uns mitjans molt inferiors dels que disposaven programes similars fets a Madrid. En aquests vint-i-cinc anys hi ha hagut esforços molt meritoris per intentar reflectir la realitat social i cultural catalana, alguns de reeixits... altres que no. Per l'abril del 1980 un grup de professionals de RTVE a Catalunya va fer un "Informe per a una televisió nacional a Catalunya", de caràcter reivindicatiu. Deu anys després, la situació de TVE a Catalunya és molt pitjor en tots els aspectes. Es fan informatius a Sant Cugat en llengua catalana i amb una perspectiva catalana, però la realitat és que el pes informatiu de TVE són els "Telediarios", els "Informes Semanales", etc., en castellà i amb perspectiva centralista. En gairebé 35 anys d'emissió, TVE només ha estat capaç de produir tres sèries de temàtica catalana amb pressupostos importants: "Mariona Rebull", "La Plaça del Diamant" i "Vida privada".

El llarg monopoli de TVE es comença a trencar a la dècada dels anys 80 amb l'aparició dels canals autonòmics basc i català. S'inicia una crisi que s'ha anat aguditzant. Després d'Euskal Telebista i TV3, apareixen la televisió gallega, l'andalusa, la madrilenya, la valenciana, el segon canal autonòmic basc i el Canal 33... i les televisions locals, encara que siguin, com ells diuen, "al.legals". Només a Catalunya hi ha 77 emissores funcionant i més de 60 estan unides en una federació. Algunes, com per exemple Televisió de

Sabadell, emeten 46 hores a la setmana, a les quals s'ha de sumar 39 hores més d'emissió de teletext i d'informació de borsa.

Els televidents s'estan acostumant a sentir el català, el gallec, l'eusquera i que els parlin de manera diferent de la televisió estatal, i es consolida una audiència que s'escapa de TVE. Els "Telenotícies" de TV3 -malgrat que reflecteixen posicions polítiques del govern de la Generalitat- agraden més que els "Telediarios" de TVE i, sobretot, connecten més amb la mentalitat dels seus espectadors; a Badalona interessa més un partit de bàsquet de "La Penya" que un Madrid-CAI; un Puyal, desconegut a la resta de l'Estat, atrau audiència a Catalunya; Monleón connecta amb la sensibilitat dels seus compatriotes valencians; a Palamós prefereixen un partit de segona divisió entre els seu equip i el Salamanca, que qualsevol de Primera Divisió... Tot això va desfent la unitat televisiva estatal. I és un dels motius que han impulsat el Govern espanyol a autoritzar les televisions privades. Quatre canals estatals -cinc amb TV2-lligats a més a importants mitjans de comunicació, xuclaran fins a l'última pesseta de la possible publicitat, assajaran tots els procediments al seu abast per atraure audiència, des del concurs multimilionari fins a la pornografia, passant pel "show" musical i l'allau de pel.lícules cinematogràfiques de tots els gèneres, esclafant amb la seva potència les emissores "regionals" i locals. Recompost l'espai territorial, el govern amb els dos canals de TVE, els més potents, els més rics, els que projecten les millors pel.lícules, les millors sèries i els concursos amb més milions, tornarà a dominar el mitjà.

Un altre objectiu que el govern assoleix amb aquestes adjudicacions és: primer, que la "competència" a TVE es diposita en mans "responsables" (El País, La Vanguardia, el Grup Anaya, l'ONCE, Banc Central, Banesto) que garanteixen que les discrepàncies seran sempre "dintre d'un ordre". Si, malgrat aquestes precaucions, algú

"se surt de mare", no oblidem que les concessions són per temps limitat i de "gestió indirecta", és a dir, sempre poden ser retirades o, com a mínim, no prorrogades. Aquesta precarietat condiciona també el futur d'aquests canals, que han de buscar amortització i rendibilitat a curt terme. La implantació, doncs, d'aquestes noves cadenes serà difícil -ja estem assistint a les primeres dificultats- i és molt probable que alguna -o algunes- de les tres no aconsegueixi tirar endavant.

Les dites televisions privades tenen un altre condicionant imposat pel Govern: les seves relacions forçoses amb Retevisión. Una altra vegada ens trobem que l'Administració, que es cobreix per tots cantons, reté la titularitat de la xarxa difusora. Per aquí també podrà, si l'interessa, dominar els nous canals. Però, a més, el cànon que hauran de pagar per a la utilització d'aquesta xarxa és bastant fort i es compon d'una quantitat mensual més una quantitat per hora d'emissió, calculat sempre en pessetes de 1988. A grans trets és aquest:

a) A la primera fase (1990) amb una cobertura molt petita, cada emissora haurà de pagar 55 milions al mes i 3.100 ptes. per hora.
b) A la segona fase (1991-1992), amb vint repetidors més que cobreixen algunes de les capitals de província importants, hauran de pagar 126 milions al mes i 17.000 ptes. per hora.
c) A la tercera fase (1993 i 1994) s'afegeixen a la xarxa trenta-dos repetidors més i han de pagar 246 milions al mes i 26.000 ptes. per hora.
d) I, finalment, a la quarta fase (1995 i endavant) amb cobertura de tot el territori, hauran de pagar 305 milions al mes i 37.500 ptes. per hora, sempre en pessetes de 1988. A partir d'aquí es farà una revisió anual segons l'IPC.

Sembla que al Govern no l'interessa gaire que aquestes emissores siguin rendibles. I, evidentment, les força a comercialitzar-se al

màxim. A TVE, per contra, la utilització de la mateixa xarxa per a les dues cadenes no li costa ni cinc cèntims.

El tema de la xarxa, unit al dels satèl.lits i al cablejament, és a dir, a la difusió, és un tema tan important que condiciona absolutament el futur de les comunicacions àudio-visuals a l'Estat espanyol. Algunes de les televisions autonòmiques han aconseguit escapolir-se del monopoli estatal, condició imprescindible per gaudir d'una certa llibertat.

Durant aquesta dècada que tot just iniciem tindrà lloc una batalla terrible entre els diferents canals per conquistar l'audiència televisiva. Ja no es tornarà al monopoli ni a la falta de competència de la qual ha gaudit tants anys TVE. I la pluralitat cultural, social i lingüística de l'Estat espanyol obligarà les cadenes a optar entre diferents models d'informació, d'entreteniment i d'espectacle que els farà perdre una audiència disconforme amb aquests models. És possible que la supervivència sigui més fàcil per a una televisió d'abast reduït que per a una estatal. Es més fàcil encertar amb els gustos d'un públic més homogeni o connectar-hi. Tothom recorda el fracàs de l'edició madrilenya d'"El Periódico" i les dificultats dels diaris catalans per entrar a Madrid i del diaris madrilenys per entrar a Barcelona. Antigament, quan les companyies de teatre planejaven les seves campanyes per tota la Península, sabien que tal comèdia no la podien fer a Pamplona perquè ofenia el seu sentiment catòlic i que, en canvi, seria un èxit a la més permissiva Barcelona; que tal drama d'èxit a Madrid seria rebutjat a Andalusia per la seva especial sensibilitat supersticiosa; Joan Capri, actor d'èxit a Catalunya, era desconegut a la resta de l'Estat; Esteso i Pajares, actors populars a Madrid, no tenen el mateix èxit, ni de bon tros, a Barcelona; Xesc Forteza por fer temporades teatrals que duren mesos a les illes Balears, on les més famoses companyies madrilenyes no passen de les tres o quatre representacions.

Estudiant les recaptacions de les pel.lícules nord-americanes, s'observa que films que fracassen a Madrid obtenen un èxit rotund a Barcelona i a l'inrevés. ¿Com explicar que les recaptacions de les pel.lícules de Wody Allen són molt més importants a Barcelona que a Madrid?... Que les corrides de toros tenen molt mal ambient a Catalunya on, en canvi, hi ha molta afecció per la boxa?... Però és que, al.ludint a un fet d'actualitat, ¿és possible enfocar igual el dret d'autodeterminació en un debat fet a Valladolid, fet a Donostia o fet a Barcelona?

És evident que els nous canals de televisió tindran repercussió en l'audiència de Catalunya. I aquesta repercussió no la podrem valorar fins que cada canal vagi definint la seva estratègia. Personalment, crec que si són capaços de fer uns informatius diferents, cosa que possiblement Antena 3 serà l'única que intentarà, poden arrossegar audiència, més de TVE que de TVE3, i em remeto a l'experiència d'Antena 3 de ràdio. Els seus plantejaments són molt centralistes per fer gaire forat a Catalunya. Telecinco -si arriba a funcionar- pot captar audiència de tots dos, perquè si guanya la batalla Berlusconi, la seva opció serà l'espectacle. I Canal Plus, que em penso que és la cadena més conflictiva i la que tindrà més problemes per reeixir, no té cap més opció per imposar-se que la pornografia, opció que segons diuen preocupa a "El País". En conjunt, però, crec que estarà més afectada en la seva audiència TVE que TV3, perquè els nous canals robaran més audiència de la primera que de la segona. El que sí que estarà novament afectada serà la identitat cultural i social catalana. Amb molt poca premsa, gairebé sense cinema, si el model de televisió que acaba imposant-se és l'estatal, tenim absolutament perduda la batalla de la comunicació.

Hi ha un altre aspecte molt important, el de la producció d'àudio-visuals a Catalunya, que podria representar una possible solució a l'eterna crisi del nostre cinema, la qual requereix una acció

immediata i enèrgica i que està lligada al món de l'emissió televisiva.

A les televisions d'arreu del món, malgrat les declaracions triomfalistes dels Ministres de Cultura, malgrat les directrius aprovades per la CEE i malgrat el programa MEDIA d'ajut a les produccions àudio-visuals europees, les sèries i els telefilms americans, brasilers, japonesos o australians ocupen dia a dia més espai en les seves graelles de programació. Es tracta de productes d'alta qualitat en uns casos i d'alt índex d'audiència en altres, que són comercialitzats, després de ser amortitzats en els seus propis mercats i, per tant, representen una competència insuperable per a la producció europea. Si afegim a aquests productes la força tradicional de la indústria nord-americana, que en els darrers anys esdevé ja aclaparadora, és clar quin és el futur immediat dels programes de ficció, els de més audiència de totes les televisions. Només la Gran Bretanya, amb el mateix idioma, vinculada amb la indústria cinematogràfica nord-americana i productora afortunada de sòlids productes televisius, pot aguantar la competència. A Catalunya, el problema de la "colonització" cultural és agreujat per la falta d'una indústria important de producció de cinema i de programes televisius, perquè TVE es dedicà a defensar la cultura castellana i perquè TV3, que sens dubte ha representat un fort impuls per a la difusió de la llengua catalana, en canvi, gairebé no ha encetat una política de producció de ficció. Les seves iniciatives en aquest terreny han estat molt migrades.

¿Què es pot esperar de les televisions privades...? Quan es consolidin -les que es consolidin- evidentment entraran en el món de la producció d'àudio-visuals, que els pot oferir moltes possibilitats d'expansió i de beneficis si s'associen a altres cadenes europees i es beneficien del programa MEDIA. La posició de l'emissor-productor és privilegiada en els mercats internacionals. El que és molt clar que no faran, és cultura catalana...

Aprofito, doncs, l'ocasió per reclamar canals privats d'àmbit català. Això que en diem la societat civil ha de tenir mitjans d'expressió propis i no només els de l'Administració. I pensar en canals privats catalans no és una utopia. És una possibilitat que la iniciativa privada catalana estic segur que assumiria. La gran concentració metropolitana de Barcelona, més de tres milions de consumidors en una àrea reduïda a l'abast d'una antena al Tibidabo, fa possible econòmicament parlant, l'existència d'aquestes cadenes, que connectades i potenciant la infrastructura de producció d'àudio-visuals que ja existeix a Catalunya, podrien arribar a ser molt rendibles.

Josep Maria Forn i Costa

TELEVISIONS PRIVADES: NOVA FASE D'OCUPACIO DEL TERRITORI

Presentació

El disseny de l'operació de recanvi en matèria televisiva a l'Estat espanyol, en passar d'una situació de monopoli (TVE) a una d'oligopoli (tres canals privats) imperfecte (a causa dels tercers canals), culminà amb l'aprovació de la Llei de Televisió Privada de 3 de maig de 1988 i amb la posterior posada en marxa de les seves previsions. Recentment (25 de gener), hem assistit a la inauguració del primer dels tres canals (Antena 3, Telecinco i Canal Plus) que aconseguiren una concessió del Consell de Ministres (de 25 d'agost de 1989). Convé recordar que aquest disseny o model és responsabilitat únicament i exclusivament del govern del PSOE, el qual obtingué l'aprovació de la llei al Congrés només amb els seus propis vots, gràcies a disposar-hi de majoria absoluta.
Una de les previsions més importants d'aquesta Llei (arts. 4 i 5) era la ratificació pel govern, amb un reial decret (sense necessitat de discussió parlamentària), de l'anomenat "Plan Técnico Nacional de Televisión Privada" (PTNTP), que fou aprovat pel novembre de 1988 (RD 1362/1988 d'11 de novembre, BOE de 16-11-88). Sembla indiscutible que la posada en marxa de les previsions de la Llei i del Pla desencadena una nova dinàmica d'ocupació televisiva del territori de tot l'Estat espanyol i, en conseqüència, també de Catalunya i de tota l'àrea dels països catalans compresos en aquest Estat.

En efecte, no és pas que aquests territoris fossin verges en matèria de circulació de programes televisius. Per tant, no es

tractarà d'una simple ocupació, sinó més aviat d'una nova etapa d'ocupació i, si es vol, de recomposició del mapa de la circulació dels programes (i de la informació, i dels referents, i de la llengua vehicular, i de la propaganda, etc.) de TV. En realitat, la Llei de Televisió Privada és l'expressió (jurídica) d'un conjunt de disposicions que, entre altres, comprenen:

* L'establiment de les xarxes tècniques de circulació.
* La regulació de les condicions de circulació (el codi).
* La concessió de tres canals (o de tres "permisos de circulació").

D'altra banda, aquesta política implica l'entrada de l'empresa privada (espanyola i, en menor proporció de moment, estrangera) en l'escenari televisiu, en plena competència amb el sector públic (central o autonòmic). Per tant, s'hi inicia també clarament una nova fase de televisió, marcada per un model de propietat mixt, com ja passa en la ràdio (on tanmateix predomina el sector privat).
En suma, aquest primer pas cap a la privatització de la televisió a l'Estat espanyol, que segueix amb reticències l'orientació predominant a Europa els anys 80, introdueix canvis més o menys importants, segons els casos, en el model televisiu tradicional a l'Estat, ja modificat amb la concessió dels tercers canals. El que en aquesta ponència proposo d'examinar amb especial cura fa referència al model que dissenya aquesta política de privatització en aquests aspectes:

Model de cobertura territorial.
Model de circulació dels programes.
Model de programació i
Model lingüístic.

Model de cobertura territorial

¿Com es defineix i es delimita l'àmbit de cobertura dels nous canals privats? La Llei hi respon amb una claredat meridiana: l'objecte de la concessió d'un canal serà "l'emissió de programes amb una cobertura nacional" (art. 4.1), a més de preveure l'emissió de programes per a cada una de les deu zones que preveu el PTNTP. És en el decret del Pla i no en la Llei, significativament, on es concreten i es delimiten les zones a l'efecte de cobertura separada del programes dels canals privats.

Cal destacar, en primer lloc, no sols la voluntat de cobertura "nacional" en el sentit de la totalitat del territori estatal, sinó també l'obligatorietat per a cada canal de preveure una cobertura idèntica i de penetració progressiva a partir de les grans capitals de tot l'Estat. Se n'exclou, doncs, qualsevol projecte que no pretengui la cobertura total possible del territori en un moment donat, o que no hi posi les mesures (per exemple, pagament de les tarifes d'ús de la xarxa).

El Pla Tècnic especifica (punt 4) que cada un dels tres canals "podrà" regionalitzar-se en les deu zones territorials que s'hi especifiquen (annex 1), i que són (amb denominació ordinal per aquest ordre): Aragó-La Rioja-Navarra; Astúries-Cantàbria; Galícia; Castella i Lleó; País Basc; Catalunya-Balears; València (sic); Castella-La Manxa-Madrid-Extremadura-Múrcia; Andalusia-Ceuta-Melilla; i Canàries.

Com es veu, el Pla, és a dir, el Govern de Madrid, ha inventat un model de divisió territorial de l'Estat exclusiu per a la distribució i la cobertura dels canals privats. Aquesta divisió, evidentment arbitrària des del punt de vista de la distribució de senyals televisius, no correspon ni als territoris de les comunitats autònomes ni a les àrees lingüístiques. De manera que

no se sap, perquè tampoc el PTNTP no ho expressa enlloc, quins criteris han motivat aquest mapa televisiu.

Model de circulació

El model de xarxa viària dels senyals que preveu el PTNTP ofereix algunes novetats importants. Això s'expressa en el disseny de la infrastructura de transport de programes disponible per a cada canal (punt 11è), que, al meu entendre, preveu aquestes quatre possibilitats:

A) Connexió bidireccional permanent entre els dos centres de producció principal (a Madrid i a Barcelona) a través del Centro Nodal de Torrespaña de Madrid.

B) Distribució de programes des dels centres principals als centres (secundaris) zonals per a la seva reelaboració o redistribució.

C) Contribució dels centres zonals a la programació dels centres principals.

D) Distribució de programes de cobertura "nacional" o zonal a partir del centre (secundari) de producció de cada àrea.

El disseny de la xarxa de transport dels programes obre un seguit de possiblilitats dignes d'esment: permet una bipolaritat en la producció i en la programació de cada canal (des del moment que es reconeix l'estructura d'A) a partir dels dos centres principals de Madrid i Barcelona; permet igualment la desconnexió de tots els centres zonals i, per tant, de les àrees com a tals (estructura D); possibilita una certa desconcentració de la producció en preveure la contribució dels centres zonals a la programació general (estructura C).

Ara bé, queden molts interrogants a l'aire sobre aspectes no estrictament tècnics. Per exemple, el PTNTP no diu res sobre les condicions o les obligacions de desconnexió de les zones respecte

a la programació "nacional", de manera que cap concessionària no haurà de superar el model, més còmode i potser més barat, de distribució radial bipolar (estructura B) per complir la Llei. D'altra banda, el Pla sembla consagrar les deu zones de l'Estat com si fossin iguals i equivalents, i introdueix subtilment en aquesta àrea d'activitats la idea d'una Barcelona/segona capital espanyola de la producció televisiva.

Model de programació

El model de programació previst en la Llei de Televisió Privada queda establert en el seu article 14. Els seus trets principals, que sembla que volen recollir algunes de les orientacions avançades per l'aleshores proposta de Directriu sobre la Televisió sense fronteres de la CEE, són els següents:

- Total d'emissió de cada canal: mínim de quatre hores diàries i de trenta-dues de setmanals; es comptaran tant les hores de programació "nacional" com les de cobertura limitada (però aquesta no podrà ser superior a la primera); i no es computaran les repeticions, ni la publicitat, ni les emissions d'imatge fixa.
- Percentatges de producció: mínims d'un 15% del titular de la concessió i d'un 40% de països de la CEE.
- Percentatges de producció cinematogràfica: el 40% de les pel.lícules emeses cada mes haurà de ser d'origen a la CEE, i d'aquest total el 50% seran d'"expressió originària espanyola".
- Total de publicitat: màxim d'un 10% del total de la programació anual, i en qualsevol cas, màxim de 10 minuts per hora de programació.

Si comparem aquestes previsions amb les recollides en el text de l'esmentada Directriu de la CEE, definitivament aprovada el passat

3-10-1989, notarem algunes diferències importants, tot i que el document final ha quedat substancialment rebaixat respecte de les primeres intencions. El quadre següent permet de veure-hi alguns contrastos significatius:

Quotes en TV	Espanya	CEE
Producció (mín.)	15% titular	
	40% països CEE	Majorit. eur.
No computable	Repet., publ., fixa	Infor., esport, jocs, teletext.
Prod. eur. ind.	--	10% (emis. o pres.)
Publicitat (màx.)	10% h. pro. any	--
	10 m./h.	--
		En bloc, cada 45 minuts.

A part de les divergències en l'orientació de les insercions publicitàries, val la pena de destacar la diferència de quotes d'emissió de producció europea previstes en la Llei espanyola i en la Directriu. L'espanyola ja ha quedat obsoleta perquè només es refereix a la CEE, per exemple. I més important encara: la regulació espanyola només contempla un 40% de pràcticament totes les emissions, mentre que la comunitària en propugna un 51% ("majoritària", disposició deliberadament ambigua i, en qualsevol cas, sense força jurídica) i, a més, sense computar-hi ni programes informatius, ni esportius ni de jocs. En matèria de publicitat, la Directriu recomana l'agrupació en blocs dels anuncis i que en programes superiors a 30 minuts, especialment els llargmetratges, només puguin ser interromputs cada 45 minuts.

Model lingüístic

En aquest punt tan decisiu pel que fa a les conseqüències d'aquesta nova ocupació del nostre territori pels nous canals privats de TV espanyols, el millor que es pot concedir és un cert grau d'ambigüitat en algunes expressions clau de la Llei.
En concret, la Llei de Televisió Privada afirma:

- és un mèrit per a l'adjudicació de les concessions als candidats la presentació de projectes de programació on es doni preferència "a l'expressió originària espanyola i a l'europea comunitària" (art. 9.1.c);
- serà una quota d'emissió obligada entre el 40% de producció de la CEE, la d'un "50% almenys en expressió originària espanyola" (art. 14.4).

Tota la Llei sembla donar "per suposat" que, si els tres nous canals tenen per objecte "l'emissió de programes amb una cobertura nacional" (art. 4.1), la seva llengua vehicular normal serà el castellà o espanyol. Aquesta impressió està confirmada per una absència: no s'esmenta cap llengua ni en el preàmbul ni en l'articulat. "Per omissió", doncs, cal sobreentendre que la llengua a usar serà el castellà o espanyol.

De tota manera, en cap lloc no es parla tampoc de llengua, ni tan sols de la castellana. Només apareix, com hem vist, la referència "expressió originària espanyola". I aquí rau l'ambigüitat. Perquè, ¿què significa exactament en termes jurídics "expressió espanyola"? Si es pren com a sinònima de "llengua castellana", aleshores resulta evident que la quota del 50%, per exemple, es refereix a "expressió originària en castellà". Però aquesta sinonímia no és automàtica si es té en compte que la Constitució designa la llengua oficial de tot l'Estat espanyol com a "castellà" (art. 3.1) i en canvi parla de "les altres llengües espanyoles" (art. 3.2). En definitiva, si ve al cas, serà el Tribunal Constitucional qui

decidirà sobre l'ambigüitat. Amb tot, sembla que els concessionaris ja ho han decidit pel seu compte, i tothom dóna per fet que la programació de cada canal serà en castellà.

Josep Gifreu

RESUM DEL COL.LOQUI[1]

1.- Regulació o liberalisme?

El model mixt de televisió pública i privada, comú a molts països, admet diferents graus de regulació. Si a Itàlia la privatització és "salvatge", però amb una RAI molt potent,la majoria d'estats tenen legislacions més restrictives. Alguns, com la RFA, ni tan sols han autoritzat la televisió privada.

Cal tenir en compte que el nombre més o menys gran de canals privats no sempre significa, necessàriament, més llibertat. Dependrà del tipus de televisió i del model que adoptin. No es pot oblidar que la qüestió fonamental és l'ocupació de l'espai de comunicació, aspecte estretament vinculat amb la detenció del poder.

Per a Catalunya, en aquest moment el grau de liberalització de la televisió privada és una qüestió més aviat secundària. Abans hi ha un problema de coherència amb l'ordenament polític, cultural i lingüístic vigent, reconegut per la Constitució i l'Estatut, que no ha estat prou tingut en compte. És una incoherència de fons que va acompanyada d'altres: no es regula la televisió local ni per cable -cosa que ha frustrat un projecte d'envergadura de l'Ajuntament de Barcelona- ni per satèl.lit.

---

[1]El Debat va celebrar-se el 31 de gener de 1990. Unes poques intervencions en el col.loqui només han estat recollides parcialment en aquest resum per causa de deficiències d'enregistrament.

L'admissió-regulació de la televisió privada a l'Estat espanyol ha estat una concessió del govern del PSOE a la seva ala liberal, que modifica substancialment afirmacions anteriors d'aquest partit. Es pot admetre sense gaire dificultat el sistema mixt proposat, però no el procediment que el regula. No es tracta només de liberalitzar, sinó de fer-ho de manera que no perjudiqui la diversa realitat política, cultural i lingüística de l'estat espanyol. Per a Catalunya el model del PSOE és desastrós. No té en compte la seva identitat ni les competències del seu Estatut. Constitueix un veritable pas enrere respecte a la situació televisiva anterior. Cal analitzar-lo i jutjar-lo no només en la teoria, sinó també en funció de la realitat pluricultural de l'Estat espanyol, que ignora.

2.- Possibilitat legal de canals privats d'àmbit autonòmic o pluriautonòmic

Aquesta és una qüestió que cal distingir de la viabilitat. Una cosa és la reclamació d'un dret, i l'altra, l'exercici d'aquest dret.

Els catalans hem de reclamar un model i una política televisiva que ens permeti d'existir, que ens tingui en compte, que no ens impedeixi d'afirmar la diferència, que no ens ignori com a comunitat cultural i lingüística.

La Llei de Televisió Privada ha estat recorreguda per la Generalitat de Catalunya, perquè atempta contra l'Estatut. Una disposició de rang inferior no por modificar-ne una d'orgànica. Si la Generalitat pot atorgar concessions de radiodifusió, ¿per què no ha de poder fer-ho en televisió? Caldrà veure si el Tribunal Constitucional considera que s'han de tractar igualment o diferentment, aquests dos medis.

Hi ha un fet evident: l'espai televisiu de Catalunya i de les altres terres catalanes serà envaït per televisions privades en castellà, francès, italià o anglès, mentre se'ns nega la possibilitat que el nostre idioma hi sigui present.

3.- Reversibilitat de la Llei de Televisió Privada i del Pla Tècnic

Dependrà en primer lloc del pronunciament del Tribunal Constitucional arran del recurs de la Generalitat. A aquesta possible font de reversibilitat, se n'hi poden afegir d'altres. Si el PSOE, únic responsable del model en curs, perdia la majoria parlamentària o canviava d'opinió -no seria pas la primera vegada!- el model podria modificar-se, cosa que també es podria produir en el cas, no descartable, que no funcionés el model actualment establert. En aquesta darrera circumstància la Llei preveu un nou concurs.

En darrer terme, no s'ha d'oblidar que tot just s'està iniciant un camí que no sabem exactament on pot portar.

4.- Televisions privades i llengua catalana

Tot fa pensar que la presència del català a les noves televisions privades espanyoles serà pràcticament nul.la. Només una de les tres concedides havia parlat de 10 minuts diaris de desconnexió.

L'ambiguïtat del text de la Llei de Televisió Privada -"expresión originaria española"-, més que referir-se a altres llengües no castellanes de l'Estat, sembla deixar una escletxa per a les produccions sud-americanes.

La llengua i la cultura catalanes, per altra banda, necessiten peremptòriament espais televisius privats, sense els quals restarien marginades i mutilades a casa seva. Mentre a nosaltres

se'ns nega el dret a existir, el nostre espai televisiu és ocupat per llengües forasteres. És una nova ocupació, més subtil però no menys injusta, del nostre territori.

5.- Viabilitat de canal(s) privat(s) en català

Hom es demana si no és una utopia pensar seriosament en canals privats en català. Els intents fets fins avui de posar en marxa mitjans de comunicació en català s'han demostrat molt onerosos, si no fracassats: Avui, Diari de Barcelona, Cadena 13... ¿Quants milions no s'han hagut de colgar a TV3? No falten raons per dubtar de la viabilitat d'una televisió privada exclusivament en català. ¿La societat civil catalana té prou sensibilitat per donar-hi suport? ¿Es trobarien els diners per invertir-hi, l'audiència suficient, la necessària publicitat? La poca sensibilitat de la nostra burgesia, el deplorable final del primer intent de televisió privada catalana, les dificultats de la premsa, la ràdio i la cinematografia en català són fets i circumstàncies a tenir en compte.

Però també hi ha elements a favor de la viabilitat. La concentració demogràfica de l'àrea barcelonina constitueix una base favorable: més de tres milions de consumidors potencials situats en un espai reduït, als quals es pot arribar sense necessitat de xarxa; èxit comprovat de TV3 dintre i fora de Catalunya; altíssim percentatge de comprensió del català entre la població immigrada... La televisió en català, a diferència de la ràdio i sobretot de la premsa, té més facilitats per arribar a una massa poc sensibilitzada per la llengua i la cultura, de nivell cultural no gaire elevat. D'altra banda, cal desmitificar el problema dels costos. No calen tants mitjans ni tanta inversió com sembla si comptem amb les indústries àudio-visuals existents. Per no donar per perduda la batalla de la comunicació privada en català, totes les propostes són benvingudes perquè un grup multimedia ho

faci possible. No fa gaire, el Conseller de cultura prometia ajuda pública a la televisió privada que emetés en català.

A fi d'explorar-ne tots els aspectes, el Centre d'Investigació de la Comunicació ha creat un equip, integrat per gent procedent de tots els Països Catalans, amb l'encàrrec d'estudiar les possibilitats i modalitats d'un espai català de comunicació televisiva.

6.- Televisió pública i televisió privada

Respecte a la pública s'expressen les afirmacions següents:

- s'ha de distingir de la privada per la seva producció i per la seva programació;
- ha de donar satisfacció a les minories, però no de manera exclusiva. Hi poden haver diferents canals públics, uns més majoritaris que altres;
- les institucions públiques els han de donar suport perquè puguin oferir una programació digna, independent de la publicitat;
- un canal públic no ha de tenir per objectiu l'autofinançament, sinó oferir una programació de qualitat;
- potser per absència de les privades, les televisions públiques s'han subordinat massa a la publicitat directa i indirecta. ¿Augmentaran encara més aquesta dependència amb l'aparició de la competència de les privades?

Respecte a les televisions privades es diu:

- la qüestió prioritària és aconseguir que en puguin existir en català. La nostra llengua i la nostra cultura no poden ser privades del dret d'existir televisivament;

- aconseguida aquesta qüestió tan elemental, que facin el que vulguin, fins i tot ximpleries -també en fan les públiques-. Si no són capaces d'atreure l'audiència necessària, perdran diners i desapareixeran. Ja en vindran d'altres;
- no han de ser forçosament generalistes, es poden adreçar a minories -per ex.: canals temàtics. És una tendència en augment. L'època de les grans majories sembla acabada;
- no sembla inviable, malgrat els inconvenients que s'hi veuen, la televisió de pagament;
- és possible i fins probable que un canal privat català emetés en aquesta llengua sèries i més sèries de procedència estrangera -cosa que també fan els públics-i fins pornografia. Hom es demana si val la pena lluitar per obtenir un canal que, per poder subsistir, hagi d'optar per aquestes vies. ¿No seria culturalment encara més colonitzadora una programació majoritàriament estrangera dita en català? Pot no agradar-nos una televisió així, però no es pot oblidar que, tant si existeix com si no en català, en castellà sí que n'hi hauran.

Respecte a les públiques i a les privades es diu:

- a Catalunya caldria un consorci entre tots els canals en català (públics, privats, generals, sectorials, comarcals, locals...) per no perdre la batalla i assegurar l'existència d'un sector àudio-visual potent.
- és veritat que la xarxa o Retevisón està mal construïda. Fou endegada al marge de les autonomies, a partir de les conveniències o gustos de RTVE. Però la distinció entre propietat de la xarxa i dels canals existeix a molts països. La xarxa sol ser

pública com les autopistes o carreteres. És una racionalització de mitjans. El que cal és que estigui al servei de tothom a un preu no excessiu per als canals d'àmbit restringit. En el fons es tracta d'una qüestió tècnica que aquí s'ha polititzat sovint.

7.- L'experiència de TV3

Les al.lusions a TV3 han estat freqüents durant el debat. Algunes ja s'han esmentat en altres epígrafs d'aquest resum.
Heus-ne aquí algunes altres:

- *hom es demana si el nou ordenament no perjudicarà la* bona audiència obtinguda per TV3. L'aparició d'un canal privat en català plantejaria amb més raó encara el mateix interrogant;
- d'altra banda, l'èxit de TV3 demostra que és viable la televisió en català. Amb TV3 s'ha obert un camí que pot i ha de ser ampliat;
- és veritat que TV3 s'ha autofinançat aquest darrer any, quant a les despeses corrents, però no es pretén pas el mateix pel que fa al Canal 33;
- l'estratègia de la televisió pública autonòmica ha estat la següent: posar en marxa, primer, un canal generalista i populista en competència amb TVE. El Canal 33, per al qual es preveu un creixement lent, es proposa de realitzar una televisió més específicament pública, menys comercial, adreçada a un públic menys nombrós;
- TV3 ha realitzat una funció de suplència de les privades. Unica en català, ha tingut com a objectius bàsics la creació d'un espai comunicacional català i contribuir a la normalització cultural i lingüística. Això requeria assolir el màxim

d'audiència possible amb les eines a l'abast, cosa que s'ha aconseguit en bona part;

- les demandes de televisió pròpiament pública s'haurien d'adreçar a Canal 33 mentre no hi hagi canals privats que assegurin la tasca que s'ha proposat de realitzar TV3.

8.- Televisions locals

Alguns intervinents plantegen la possibilitat de trobar una via alternativa i estratègica al model actualment aprovat a l'Estat espanyol, discriminador per a certes comunitats polítiques i culturals. Tot admetent la realitat i l'interès de les televisions locals i comarcals i tot afirmant la conveniència de potenciar-les -elles també han de formar part del model mixt de televisió-, cal tenir present que no poden suplir les generals; són dos mons diferents i acompleixen funcions diverses i complementàries. Els canals generals són per ara insubstituïbles. La seva funció lingüística, cultural, informativa... no serà mai suplerta pels locals. Això no significa que no hi pugui haver una base àmplia de col.laboració entre uns i altres en el marc d'un projecte global de televisió en català. De la mateixa manera que la televisió pública no ho pot fer tot i cal la privada, els canals generals mai no podran cobrir les funcions dels locals.

9.- Televisió Andorrana

Respecte a l'estat del projecte de Televisió Andorrana i de les seves possibilitats d'arribar a altres terres catalanes, els ponents afirmen que, amb l'aprovació ja feta de la llei andorrana de televisió, s'ha creat el marc jurídic, però no es tenen notícies sobre la seva aplicació després del canvi de govern al Principat.

Modest Reixach
Moderador

Col.lecció DEBATS DE L'AULA PROVENÇA

Títols ja publicats:

1. Els mestres, agents del model d'escola. M. Rúbies, P. Darder, J. Cots. 1989.
2. Ciutat i habitatge: perspectives per als anys 90. Ll. Cantallops, J.A. Solans, M. Ribas Piera. 1989.
3. El metge davant l'assistència sanitària. N. Acarin, A. Segura, A. Salgado. 1989
4. Els Jocs Olímpics: per què i per a qui? J.M. Huertas Clavería, J. Cruz, R. Alquézar. 1989.
5. Les televisions privades des de la perspectiva de la comunicació a Catalunya. J.M. Forn, J. Gifreu, M. Reixach. 1990.
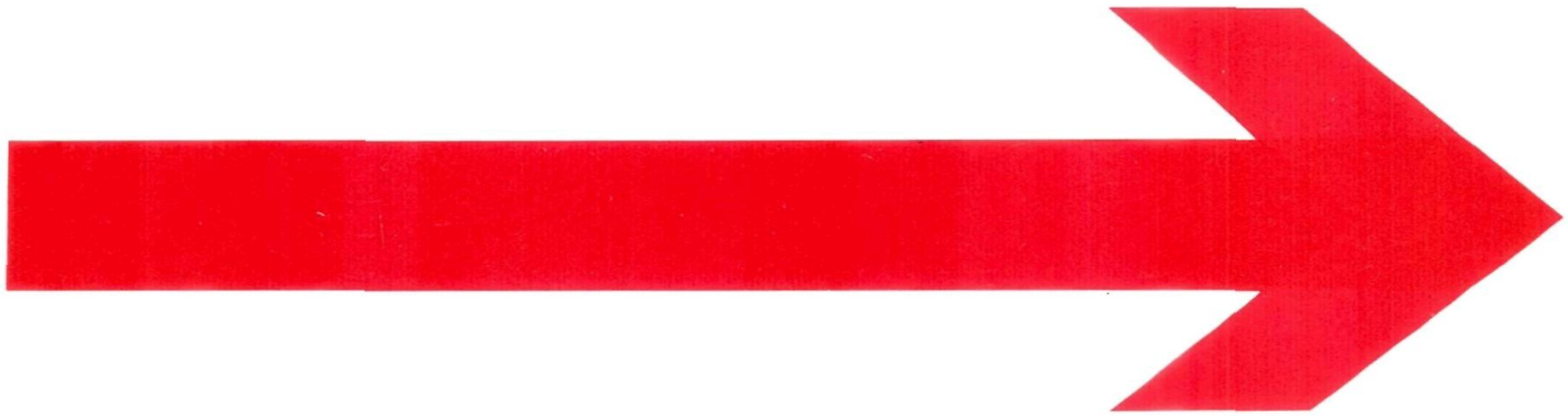
Les Fundacions Jaume Bofill, Serveis de Cultura Popular i Estudi i Cooperació (ESICO) convenen en la voluntat d'impulsar en la societat civil catalana àmbits de reflexió, diàleg i debat sobre temes importants de la vida col·lectiva. La intenció no és suplir funcions ni responsabilitats de les administracions públiques ni de situar-s'hi enfront, sinó d'activar la consciència social, el compromís intel·lectual i la participació cívica en el plantejament d'opcions, en la crítica i en la definició i assumpció d'alternatives; en definitiva, d'afavorir la pràctica de la ciutadania i de la democràcia en el nostre país.